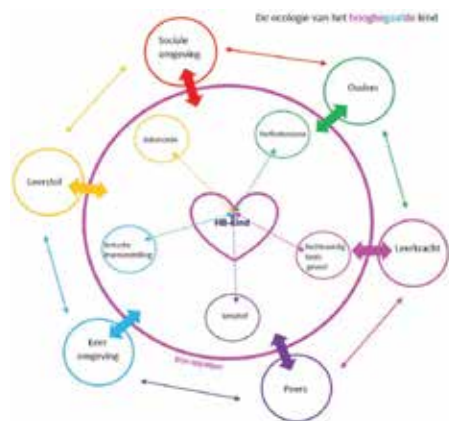

De invloed van de omgeving

Marianne Rietveld

Tijdens het schrijven van een artikel voor het blad Kinderwijz ontstond er een mooi model dat ik graag met jullie wil delen. Omdat ik denk dat het jou als ouder kan helpen in de communicatie over hoogbegaafdheid met jouw omgeving.

We gaan ervan uit dat het kind wel begrijpt wat je bedoelt en daar als vanzelf, zonder verdere vragen, actie op onderneemt. Maar niets is minder waar. Natuurlijk kan het hoogbegaafde kind laten zien dat hij snel van begrip is, analytisch, sociaal en zorgzaam. Het snel brede verbanden legt, een brede belangstelling heeft, daardoor over veel dingen weet mee te praten en verbaal sterk is. Daarnaast beschikt het over een groot creatief oplossend vermogen, is een scherp waarnemer, intens nieuwsgierig en handelt vaak intuïtief. En niet te vergeten de vaak empathische manier van kijken en handelen.

Maar deze schat aan mooie eigenschappen en talenten geeft niet als vanzelfsprekend een vrijkaartje voor alles kunnen, weten en begrijpen en vooral handelen.

Net gewone kinderen

Regelmatig merk ik dat er wordt vergeten dat hoogbegaafde kinderen ook 'net gewone kinderen zijn', met behoefte aan aandacht, zorg

en vooral duidelijkheid in de verwachtingen van de ander. Omdat veel mensen een 'ze snappen het wel' en 'ze komen er wel omdat ze zo slim zijn' -gedachte hebben over hoogbegaafde kinderen, wordt vaak vergeten hoe belangrijk de invloed van de omgeving - de ecologie - is om het cognitieve en sensitieve talent van hoogbegaafde kinderen, wat ze iedere keer weer uniek maakt, te kunnen verzilveren op een manier die bij hen past.

Intens leven

Hoogbegaafde kinderen ervaren de wereld om hen heen intenser. Dat maakt dat ze heel andere prikkels en signalen oppikken en die signalen ook anders interpreteren. De sensitieve, gevoelige zijnskant van hoogbegaafdheid, zorgt ervoor dat we een intenser levend kind voor ons hebben. Een kind dat meer tijd nodig heeft om emoties te reguleren omdat ze zo intens beleefd worden. En daardoor net iets meer tijd nodig heeft om uit boosheid te komen. Dat wetende kunnen we daar begrip voor opbrengen en het kind die tijd geven. Vooral ouders kunnen het kind leren hiermee om te gaan. De boodschap dat het om het gedrag bij de emotie gaat en niet om het kind zelf, is een heel belangrijke.

De emotie mag er zijn, het gedrag dat we erbij zien: daar gaan we het over hebben. Deze manier van communiceren voelt als gezien worden en ontstaat er een wederkerigheid in het bedenken van een plannetje. Daarmee respecteer je ook de sterke behoefte aan autonomie. En zie, het cirkeltje van betrokkenheid is rond.

De interactie tussen kind en omgeving

Om een positief zelfbeeld te ontwikkelen, is het van het grootste belang dat je in een omgeving kunt zijn waar je je volledig op je gemak voelt. Waar je jezelf kunt zijn en je gezien wordt om wie je bent en niet om wat je doet: je gedrag. Dat geldt voor iedereen.

Dat betekent dat er binnen die sociale omgeving, waar het veilig is en je jezelf kunt zijn, een ontmoeting plaats kan vinden tussen peers, ontwikkelingsgelijken. Plaats kan vinden. Maar zo werkt het in de praktijk voor hoogbegaafde kinderen niet altijd. Op school, met uitzondering van voltijds HB – onderwijs, zit je in een klas met leeftijdsgenoten en niet met ontwikkelingsgelijken. Heb je een klas overgeslagen dan kom je al meer in contact met kinderen die waarschijnlijk hetzelfde didactisch

In dit artikel beperk ik mij tot de cirkels van invloed die betrekking hebben op ouders, peers en sociale omgeving. De cirkels die gaan over het onderwijs (leerkracht-leeromgeving-leerstof) laat ik nu even voor wat ze zijn. Realiserend dat de som van alle factoren maakt hoe het kind zich kan ontwikkelen.

Hoogbegaafd, dan kan je toch alles?

De verwachtingen die volwassenen van een hoogbegaafd kind hebben, zijn vaak heel hoog.

De invloed van de **omgeving**

niveau hebben als jij. Dat zegt nog niets over hetzelfde voelen en denken en geeft geen garantie voor het volledig jezelf kunnen zijn en begrepen voelen. Dat op school vriendschappen ontstaan, is geen vast gegeven. Soms lukt het wel. En soms is extra hulp nodig van volwassenen. Op een positief waarderende manier. Want dat maakt dat je je gezien weet. In wat je voelt, in wie je bent. Als we aangeven dat we zien dat het nog steeds niet zo goed lukt vriendjes te maken, en het vooroordeel dat HB-kinderen sociaal niet zo handig zijn om de hoek komt kijken, gaan de rolluiken waarschijnlijk dicht en zal er geen ingang meer zijn om het kind te begeleiden in het aangaan van vriendschappen. Je hebt een oordeel gegeven zonder te vragen of het zo is en wat je mogelijk zou kunnen betekenen. Misschien ervaart het kind zelf al wel kleine, onzichtbare, stapjes in de goede richting.

Wat is er anders dat het niet lukt?

De ontwikkeling van vriendschap en de rol van het kind daarin zelf doorloopt volgens Selman (1980) in verschillende fasen. Auteur Marieke van der Zee behandelt deze in haar boek 'Help mijn kind is hoogbegaafd'.

- **Fase 1 -> 3-6 jaar:**
Vriendschap: een vluchtig speelkameraadje waar je even fijn mee kan spelen.
- **Fase 2 -> 5-9 jaar:**
Vriendschap: nog steeds vluchtig maar nu wel met de gedachte dat die iemand iets leuks voor je doet. Inleven in de ander is nog niet aan de orde. "Jij bent mijn vriend niet meer als..."
- **Fase 3 -> 8-10 jaar:**
Vriendschap: meer inlevingsvermogen in de ander. Het is navigeren tussen eigen perspectief en dat van de ander. In deze fase is de wederkerigheid belangrijk, gebaseerd op het gevoel van eerlijk = eerlijk. Ik doe iets voor jou en dan doe jij ook op korte termijn iets voor mij.
- **Fase 4 -> 11-15 jaar:**
Echte vrienden helpen elkaar en delen gevoelens met elkaar. Het eerlijk = eerlijk gevoel is minder. Het gaat erom dat de ander, de vriend, gelukkig is. Jaloezie ontstaat soms door de vriendschap met anderen. Exclusieve vriendschap voelt veilig maar kan bezitterig overkomen.
- **Fase 5 -> vanaf 16 jaar:**
Blijvende verbintenis aangaan gebaseerd op vertrouwen en onvoorwaardelijke acceptatie

Klopt dit ook bij hoogbegaafde kinderen?

Hier komen we bij een belangrijk punt: Het hoogbegaafde kind is ook in zijn ego-ontwikkeling vaak al verder dan zijn leeftijdsgenootjes. Het gaat er dus niet om dat het HB-kind zich sociaal niet kan gedragen, maar dat het HB-kind al in een volgende fase zit en zich niet begrepen voelt bij zijn leeftijdsgenootje. Hij verwacht dus juist wel de wederkerigheid in vriendschappen, hanteert juist wel eerlijk = eerlijk (fase 3) terwijl zijn klasgenootje nog geen inlevend vermogen heeft en dat nog helemaal niet zo 'doet'. (fase2). Dat maakt gelijk helder waarom hoogbegaafde kinderen vaak eerder aansluiting hebben bij oudere kinderen. Je hebt dezelfde vriendschapsverwachting en dat voelt fijn! En daar ben jij als ouder en ambassadeur bij nodig.

Dit kan jij als ouder doen

Zorg voor een bredere kijk op speelkameraadjes. Kijk ook buiten de leeftijd van je eigen kind, bij voorkeur oudere kinderen. Ga op zoek naar activiteiten waar verschillende leeftijden bij elkaar zijn. De klik zal dan waarschijnlijk vanzelf bij de oudere kinderen komen te liggen.

Als jouw kind een grote maatschappelijke betrokkenheid heeft, kun je zoeken naar iets waar kinderen kunnen bijdragen aan het 'verbeteren' van de wereld. Scouting kan soms een hele fijne club zijn. Regelmatig de natuur in geeft rust en saamhorigheid. Er worden in het hele land activiteiten speciaal voor HB-kinderen georganiseerd. Facebook is daarvoor een mooi informatief medium. Te denken valt aan:

- Pharos (natuurlijk)
- Hint
- Choochem
- Speelmiddagen voor HB-kinderen
- Universiteiten verzorgen regelmatig programma's voor slimme kinderen
- Het TalentenLab organiseert regelmatig HB-NatuurLab
- Gelukkig HB organiseert regelmatig meidenmiddagen
- De WijsWijzer organiseert regelmatig een Blij met MIJ-HB-training speciaal voor HB-kinderen. Etc.

Wat betekent dat voor jou als ouder

Van het allergrootste belang is dat je bij jezelf te rade gaat wat het voor jou en voor je kind betekent

De invloed van de omgeving

om deel te nemen aan een activiteit of clubje dat passend is bij een oudere leeftijdsgroep. Datzelfde geldt voor als jouw kind een klas overslaat en dus bij oudere kinderen in de klas komt. Uit eigen ervaring weet ik dat je even moet schakelen als je kind van net 11 naar een klassenfeest in een van de kelders van Utrecht gaat en pas rond 11 uur opgehaald wil worden, net als de klasgenootjes. Dan kan je niet zeggen dat ze daar nog veel te jong voor is. Ze zit tenslotte samen met deze kinderen in de brugklas. Daar heb je heel goed over na te denken. Respecteer de autonomie (*zie de roze cirkel*), en je komt er altijd uit.

Duidelijk zijn geeft veiligheid

Wees duidelijk in wat je verwacht en wat je wilt. Dan heb je iets om over te praten als het anders loopt. Achteraf zeggen 'ik had wel verwacht dat..' levert vaak een groot schuldgevoel op bij het kind, en dat is nu juist wat we niet willen. Als ouder heb je in de ecologie van het kind ook op dit vlak dus een heel belangrijke rol. Onderschat dat niet. Ook hier is waarderend en positief taalgebruik heel erg helpend om in gesprek te gaan.

Het ontmoeten van ontwikkelingsgelijken gaat op het voortgezet onderwijs veel makkelijker, omdat ze elkaar daar vaak ontmoeten op 'niveau'. En dan is het vaak een warm bad waarin ze terecht komen. Het is van het grootste belang dat we ons als ouders dan afvragen waarmee jij in jouw opvoeding in de hogere versnelling moet gaan. Dat is niet altijd makkelijk maar wel heel belangrijk. Daar heb je als ouders soms net even iemand voor nodig die je op weg helpt. Ook bij De WijsWijzer kun je hiervoor terecht.

In de ecologie van het hoogbegaafde kind

In de ecologie van het hoogbegaafde kind staat het kind zelf centraal. We hebben het kind te helpen om te gaan met gevoeligheden, het anders zijn en vaak andere educatieve en sociale behoeften. We hebben het kind te leren om te vertrouwen en te luisteren naar het gevoel dat bij een gebeurtenis ontstaat. Want alles wat je voelt klopt.

In de ecologie van het hoogbegaafde kind wordt van de ouders verwacht dat zij het hoogbegaafde kind helpen op weg naar zelfverantwoordelijk leren en leven. Dat betekent dat je geen curling

ouder bent die het pad vrij van hobbels maakt. Dat betekent wél dat je het vangnet bent als het kind je nodig heeft. Dat betekent ook dat je vertrouwen hebt in het soms afwijkende pad van het kind. En dat betekent ook dat je als ouder mag laten zien dat je het moeilijk vindt om los te laten wat eigenlijk nog niet losgelaten zou hoeven worden als je alleen naar de leeftijd kijkt.

Wat we als ouders daarin te doen hebben is het kind helpen de sterk aanwezige autonomie en het verantwoordelijkheidsgevoel in te zetten. En daarmee bedoel ik niet dat het kind de regie krijgt over de opvoeding. Hiermee bedoel ik wel dat het kind mede-eigenaar wordt van wat op dat moment speelt. Het overleg, de kleine gesprekjes maar vooral het gezien worden in wat belangrijk is voor jou en voor het kind, is waardevol.

In de ecologie van het hoogbegaafde kind zitten zijn peers, zijn **ontwikkelingsgelijken**. Daar vindt de erkenning en herkenning plaats en dat zorgt voor een reëel zelfbeeld. Daarnaast zit in de ecologie van het hoogbegaafde kind zijn **sociale omgeving**. Denk daarbij aan speciaal voor HB georganiseerde activiteiten, waar ontmoeting

plaatsvindt op basis van een zekere intelligentie en 'zijn'. Maar ook de sportclubs, de scouting, de zwembrigade, etc. Daar vindt ontmoeting plaats op basis van interesse. Of, zoals ik eens in een coachingsgesprek met een puber zei: 'daar vind je mensen met dezelfde passie en kom je niet voor diepgaande gesprekken. Daar is voetballen het doel en niet de diepgang in een opmerking bij het biertje na afloop. Dus stel je verwachtingen bij.'

Onze taak, onze missie is het hoogbegaafde kind helpen en begeleiden om binnen zijn eigen ecologische systeem tot bloei te komen. Dat is wat wij voor deze kinderen te doen hebben. Positief en vol vertrouwen.

Ik wens je wijsheid en verwondering.

Marianne Rietveld
www.dewijswijzer.nl